

Indhold

1. Tilgivelsesskillelinje	2
2. Hjelpefrugtsalat	6
3. Hvem skal stå af rumraketten?	8
4. Vend et bud om	10
5. Retfærdighed i praksis	11
6. Lidelseshjørner	12
7. Skyldsbarometer	14
8. Jul for aliens	22
9. Er naturen min næste - hvor langt rækker mit ansvar?	24
10. Ondskabsbarometer	26

1. Tilgivelsesskillelinje

Tag stilling med fødderne - Denne metode er en god måde at få ALLE konfirmanderne til hurtigt at tage stilling og handle derefter, nemlig ved at flytte sig efter sit synspunkt. Aktiviteten kan anvendes i det uendelige ved et dilemma med to modsatrettede løsningsmuligheder.

Rummet deles med to streger i midten, og eleverne bliver bedt om at stille sig midt mellem stregerne. Hvis der er mere end 20 elever, deles eleverne i makkerpar, som først skal forsøge at blive enige, inden de positionerer sig. Hvis de ikke kan blive enige, må makkerparret lade sig skille indtil næste spørgsmål. Uden for stregerne findes to positioner i forhold til et spørgsmål, præsten stiller, fx JA og NEJ eller Enig og Uenig. I denne aktivitet: +tilgivelse eller -tilgivelse. Kopier de to ark, laminér dem og hæng dem op på væggene med "elefantsnot".

Når konfirmanderne har positioneret sig, får begge grupper et par minutter til at tale med den, der står nærmest, om hvorfor de står, hvor de står.

Præsten spørger efterfølgende udvalgte deltagere, hvorfor de står som de står og beder den anden "fløj" forholde sig til deres begrundelser. Brug gerne en "talebold", så der er styr på, hvem der har ordet. Lad ikke konfirmanderne stå for længe bag en skillelinje, selvom du synes, der stadig er mange argumenter at høre. Gå videre, inden de unge bliver for urolige og utålmodige.

Nedenfor er en række situationer, som du læser højt og beder konfirmanderne forholde sig til, om de mener kan tilgives. Men inden da lige nogle **saftige spørgsmål, som kan stilles i samtalen:**

- er der forskel på små og store synder?
- kan man tilgive noget halvt?
- kan man tilgive "på betingelse af, at han aldrig gør det igen"? er det tilgivelse?
- hvad hvis tilgivelse fra offeret ikke længere er muligt?
- kan man tilgive på andres vegne?
- for hvis skyld tilgiver man (offerets, sin egen....)?
- kan man tilgive sig selv? er der grænser for det? hvad hvis offeret ikke tilgiver det?
- er det for dårligt ikke at kunne tilgive?

- kan man tilgive, at nogen ikke kan tilgive?
- er det forskel på, om noget ikke kan tilgives eller det er utilgiveligt?

Tilgivelses-situationer:

Din ven glemmer din fødselsdag

Din ven låner 100 kr af dig og glemmer at betale dem tilbage

Din ven vælger dig fra, fordi hun hellere vil være i gruppe med klassens populære piger, men fortryder og kommer tilbage

Din ven kommer med en dårlig undskyldning, når du spørger om I skal være sammen

Din ven lyver for dig, men lover aldrig at gøre det igen

Din ven lyver for dig for 10. gang og lover aldrig at gøre det igen

Din ven danser tæt med din kæreste til en fest

Din ven kysser din kæreste til en fest

...

+ Tilgivelse

Tilgivelse

2. Hjælpefrugtsalat

Denne øvelse er en aktivitet, vi kalder for "Filosoffens frugtsalat". Der stilles det samme antal stole op i en rundkreds, som der er deltagere. Alle får en stol, men stiller sig foran den i kredsen.

"Filosoffen" (præsten) kommer med et udsagn, fx "Alle dem, der ville hjælpe sin mor, hvis hun taber en indkøbspose fyldt med varer, bytter plads". Hvis man kan svare bekræftende, flytter man sig og finder en ledig stol i cirklen og sætter sig ned. Hvis man ikke vil hjælpe, sætter man sig bare ned på sin egen stol. Herefter rejser man sig op igen og afventer et nyt udsagn.

(Hvis man er den eneste, der vil bytte plads, drejer man en omgang rundt om sig selv og sætter sig ned på sin egen stol.) Ved udvalgte spørgsmål kan man efterhånden bede eleverne om at uddybe deres "svar" med begrundelser.

Vil du hjælpe?

Vil du hjælpe, hvis...En kvinde tager sig til hjertet og falder om på banegården?

(Hvad så) hvis hun er fed

(Og hvad så hvis) hun er sort

(Og hvad så hvis) hun har tørklæde på

(Og hvad så hvis) hun er beskidt og lugter grimt

(Og hvad så hvis) du ved, at hun ikke kan tale dansk

(Og hvad så hvis) du ved, at hun slår sine børn

(Og hvad så hvis) du ved, at hun engang har slået et andet menneske ihjel

(Og hvad så hvis) du ved, at hun er terrorist

I parenteser er angivet hvad du skal sige, hvis du vil akkumulere viden om denne kvinde (din næste). Alternativt kan du nøjes med at sige det som står uden for parenteser. Da er næsten forskellige kvinder, som konfirmanderne skal tage stilling til. Dette er måske nok den letteste udgave. Så overvej hvilken gruppe konfirmander du har.

Se eksempler på andre filosofiske frugtsalater på Filosofipatruljens hjemmeside. Hvis disse emner ikke passer til jeres tema, kan I bare kopiere ideen og blande jeres egen frugtsalat.

3. Hvem skal stå af rumraketten?

En aktivitet, der kan få gang i debatten om menneskesyn. Er der forskel på menneskeværd? Er alle lige meget værd (som filosofen Imanuel Kant eller Jesus ville mene) eller bør mennesker vurderes efter deres nytteværdi (som utilitaristen Bentham kunne finde på at mene)?

I kan lave aktiviteten med personerne nedenfor, men I kan også selv finde på en række personer, der skal prioriteres imellem (fx diverse kendisser).

Del konfirmanderne i grupper og lad dem blive enige om en prioritering. Sammenlign herefter gruppernes prioritering og hør argumenterne. Alternativt kan hver konfirmand spille en person, som skal argumentere for sin overlevelse.

Du kan printe personerne ud på A4 /A3-ark og give et sæt til hver gruppe at klippe ud. Husk at klippe tillægsoplysningerne fra i første omgang. Grupperne kan lægge deres prioritering på gulvet ved siden af hinandens. Således bliver prioriteringen mere håndgribelig og sammenlignelig. Når konfirmanderne er kommet frem til en prioritering, kan I tage et billede af den – og du kan skærpe dilemmaet yderligere ved at give nye oplysninger om personerne. Få konfirmanderne til at overveje, om dette ændrer noget og hvorfor!

Dilemmaet

Året er 2035. Pga. klimaforandringer er planeten jorden blevet ubeboelig. Heldigvis har videnskabsfolk været ude og rekognoscere i universet og fundet en planet, der ligner jorden til forveksling og dermed er beboelig for mennesker. I huj og hast sender jordens regering så mange rumraketter som muligt af sted mod den nye planet. Der er 12 personer med i denne raket og du er en af dem (hvem vides ikke!).

Når I er nået halvvejs, opdager I, at I er kommet så hurtigt af sted, så der ikke er nok brændstof med. Hvis I imidlertid ikke var så mange, ville I bruge mindre brændstof og dermed kunne nå længere. I har heldigvis en matematik-nørd med om bord, som hurtigt udregner, at raketten kan nå frem til den nye jord, hvis den kun har vægten af 8 personer at flyve med.

Nu er spørgsmålet så: Hvem skal stå af/kastes ud af rumraketten, så de tilbageværende har større sandsynlighed for at overleve turen til den nye planet og opbygge en ny menneskelig civilisation der?

Passagerer i raketten:

Navn	Alder	Funktion	Klip	Nyt om	Oplysning
Kurt	65 år	Læge		Kurt	Har dårligt hjerte
Amina	28 år	Ingeniør		Amina	Praktiserende muslim
Sofie	42 år	Sygeplejerske		Sofie	Dømt for pædofili
Lea	25 år	Ufaglært kassedame i Netto		Lea	Infertil (kan ikke få flere børn)
Frede	5 år	Leas søn		Frede	Døv
Ronny	35 år	Kontanthjælpsmodtager		Ronny	Skriver romaner
Bent	72 år	Pensioneret tømrer		Bent	Gift med Sofie
Vibeke	47 år	Koncertpianist		Vibeke	Musiklærer
Muhammed	31 år	Professionel fodboldspiller		Muhammed	Men vil nu være lærer
Birte	17 år	Matematiknørd og Mensamedlem		Birte	Har kun en nyre
Hanne	62 år	Præst		Hanne	Lesbisk
Kasper	22 år	Medlem af en rockerbande		Kasper	Bomstærk

4. Vend et bud om

Se på de 10 bud i lyset af Jesu kærlighedsbudskab (Du skal elske din Gud... og din næste som dig selv). I kan uddybe forståelsen af de 10 bud her: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/historier/10bud>

Tænk på situationer, hvor alle de 10 bud ikke gælder, fordi der vil være en god og næstekærlig grund til ikke at følge dem!

Fx Bud 7. Du må ikke stjæle. Tænk jer om, og se, om I kan finde en situation, hvor det kan være tilladt at stjæle. Hvad nu hvis det fx gælder en fattig enke, hvis børn sultet? Eller en fattig mand, som ikke har råd til at købe livsvigtig medicin til sin dødssyge kone?

PS. Bud 8 kan oversættes til "Du må ikke lyve".

5. Retfærdighed i praksis

Bed konfirmanderne om at dele en (lille) kage retfærdigt (evt. i grupper) eller medbring fx en dåse småkager og del kun ud til pigerne. Og lyt til, hvilke kriterier for retfærdighed, de unge byder ind med.

Er det retfærdigt at

...alle får lige meget? (Hvad nu hvis en ikke kan lide kage? Eller er allergisk? Eller ikke sulten?)

...den, der er mest sulten, får mest?

...den, der har mest lyst til småkager, får mest?

...den, der har bagt kagen får mest?

...pigerne får mest?

...drengene får mest?

...?

6. Lidelseshjørner

Lad eleverne vælge imellem, hvilken person fra lidelseshistorien, de helst ville være:

Jesus (den der bliver tortureret – vi ved ikke, om han bliver dræbt endnu)

Maria (den, der er vidne til torturen)

Pilatus (den, der giver ordre til torturen)

Den romerske soldat, som hamrede sømmene i Jesus' hænder (den, der torturerer)

Hæng billederne, på de næste sider, af personerne op i hvert sit hjørne og bed konfirmanderne flytte sig, alt efter hvem de helst vil være. Læg vægt på, hvad der står ovenfor i parenteserne.

Du beder konfirmanderne i hjørnerne om lige at tale sammen om, hvorfor de står, hvor de står (evt. i par, hvis der er mange). Dernæst styrer du samtalen mellem hjørnerne.

Som opfølgning kan du evt. bede konfirmanderne om at stille sig der, hvor de næsthelst vil stå.

Eller der, hvor de mener, det er værst!

JESUS

MARIA

7. Skyldsbarometer

Del gruppen op i grupper af max 6. Kopier nedenstående sæt i samme antal, som der er grupper, evt. på forskelligt farvet papir og klip arkene midt over. Du kan også med fordel laminere og genbruge i en andre grupper eller i et senere forløb.

Uddel et sæt pr. gruppe og fortæl dem, at de nu skal prioritere, **i hvilken situation, de vil føle mest skyld.**

De skal (forsøge at) blive enige om prioriteringen og lægge arkene ud på række. I toppen den situation, hvor de ville føle mest skyld og i bunden mindst. De forskellige gruppers rækker lægges ved siden af hinanden. Således kan dialogen blive på hele klassen, efter at der er diskuteret i de små grupper. Bed gerne konfirmanderne om at spørge ind til andre gruppers prioritering.

I kan komme ind på følgende spørgsmål og kriterier:

Kan man føle skyld, selv om ens handling ikke var med vilje?

Kan man føle skyld, selv om ens handling var den rigtige?

Kan man føle skyld, selv om man ikke er skyldig?

Kan man føle skyld, selv om ens handling ikke går ud over nogen andre?

Er der forskel på skyld og skam?

Er der forskel på skyld og synd?

Man mobber en af sine
skolekammerater

Man driller sine mindre
søskende, så de bliver
kede af det

Man lyver for at slippe
for at få skæld ud – og
ingen opdager det

Man kaster en sten, der
ved et uheld baldrer en
rude

Man lyver om sin alder
for at oprette en profil på
Facebook

Man slår et andet
menneske ihjel

Man slår et andet
menneske ihjel i en krig

Man pjækker fra skole

Man stjæler slik i et
supermarked

Man er sin kæreste utro

Man slår op med sin kæreste

8. Jul for aliens

Det er året 2513. I er en gruppe mennesker fra planeten Jorden, som rejser gennem rummet for at finde en planet, hvor I kan starte en ny verden.

Det er tæt på jul, og I har alle en lille smule hjemve. Så I beslutter jer til at holde en ordentlig julefest. I stopper på den nærmeste planet for at hente forsyninger.

I forklarer til de lokale rumvæsner, hvad der sker til jul. De forstår det ikke, og I viser dem nogle reklamer og videoer om julen. Efter de har set dem, er de endnu mere forundrede.

”Vi vil gerne hjælpe jer, men vi er ikke sikre på, at denne ”jule-ting” er en god ide. Vi vil jo helst ikke hjælpe med noget, der ikke er godt for jer! Så før vi hjælper jer, vil vi gerne stille jer nogle spørgsmål” siger rumvæsnerne og går i gang med at spørge løs.

Del konfirmanderne i grupper af 4, hvor 2 er rumvæsner og 2 jordboere. Uddel 2-4 kopierede og udklippede spørgsmål til rumvæsnerne og bed dem stille dem til jordboerne, et ad gangen. Lad det ene rumvæsen tage notater, så I evt. kan sammenligne svarene i plenum til sidst. Lad det endeligt dramatisere i fremlæggelserne, så meningen står tydeligt frem.

Lad grupperne sammenfatte, hvad julen betyder for dem i 3-4 begreber. Tal sammen om, hvorvidt den folkelige udgave af julen har noget med kristendom – juleevangeliet - at gøre?

På baggrund af samtalen mellem rumvæsnerne og jordboerne kan I tage spørgsmål op som:

Hvad er et ønske?

Hvad er en gave?

Hvad er en fest?

Hvad er et ritual/tradition?

Her er de spørgsmål, som rumvæsnerne stiller jer. Kan I besvare dem?

Hvorfor ønsker I i det hele taget andre mennesker noget, fx "Glædelig jul og godt nytår"? Er det fordi det gør det mere sandsynligt, at det sker for dem, eller er det i virkeligheden ligegyldigt?
Hvorfor bruger I tiden på at købe gaver til andre mennesker, mens de gør det samme til jer?
Hvorfor køber I ikke bare alle gaver til jer selv – I ved jo meget bedre, hvad I gerne vil have?
Hvorfor har I en fest, hvor I fejrer et barn, som blev født for flere tusind år siden, når der bliver født masser af nye børn hver dag?
Hvorfor holder I juleferie pga. det lille barn. Kunne I ikke bare holde en forlænget nytårsferie?
Hvorfor går der så mange ind i den store hvide bygning med tårn juleaften, når de ikke plejer at komme der?
Hvorfor slæber I et træ ind i stuen og danser rundt om det, mens I synger?
Hvorfor tror man på nisser og julemanden til jul og så bagefter ikk?
Hvorfor spiser I meget mere mad til jul end I plejer?
Hvorfor spiser I altid det samme til juleaftensfesten – kunne det ikke være sjovt at prøve noget nyt?
....Find selv på flere!

9. Er naturen min næste - hvor langt rækker mit ansvar?

Gennem en walk-and-talk sættes eleverne i dilemmasituationer, hvor kroppen tænkes med: Hvor langt rækker mit ansvar for naturen og mine medmennesker? For hvis skyld kaster jeg (ikke) den tomme coladåse, jeg har i hånden?

Instruktioner:

Walk and talk i to dele: 10 min. ud og 10 min. hjem.

Konfirmanderne opdeles i par (1 og 2). Hvert par får en tom coladåse plus et lamineret spørgsmålsark med ”næstecirkler” på bagsiden plus hjælpespørgsmål til den, der skal spørge (se nedenfor). Turen skal helst gå til et smukt sted. Hvis der skal vælges vej, vælges den smukkeste.

På vejen ud får 1 til opgave at holde dåsen i hånden. Ikke noget med at putte den i lommen – det er for nemt. Den skal gerne irritere. På vejen spørger 2: ”**Er det synd at smide denne coladåse i skoven?**” ”**For hvem?**” ”**Hvorfor?**”

2 må kun spørge, og 1 kun svare! Det gælder for 2 om at spørge kritisk ind og udfordre 1’s synspunkt. 2 kan selv tænke videre og formulere flere spørgsmål. Der skal spørges og svares oprigtigt.

På vejen hjem byttes roller.

Næstecirklerne tegnes på jorden/asfalten med kridt, malertape eller laves med snore.

Når deltagerne er kommet hjem, bedes de stille/sætte sig der, hvor deres synspunkt hører hjemme.

Parrene kan hjælpe hinanden med at finde ud af, hvor i cirklerne, de skal placere sig.

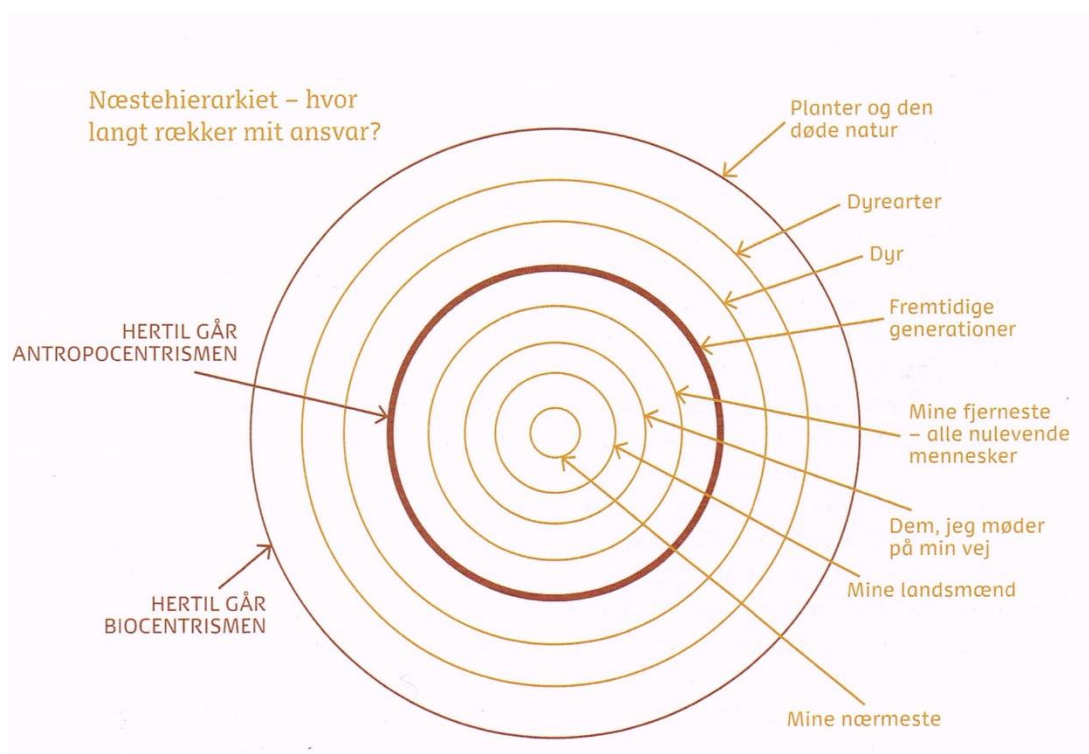
Antropocentrisme: menneske er i centrum, man passer på naturen/dyrene/dyrearterne for menneskenes skyld.

Biocentrisme: naturen er i centrum, man passer på naturen/dyrene/dyrearterne for naturens skyld.

Der foretages en runde, hvor konfirmanderne fortæller, hvorfor de står, hvor de står.

Konfirmanderne bliver opfordret til at udfordre hinanden med spørgsmål og argumenter.

Endelig kan man få lov at flytte sig, hvis man har skiftet holdning (og hvis ikke nogen har fundet på at gøre det undervejs!)

Næstecirkler (Bagside)

Hjælpespørgsmål (forside)

Mulige spørgsmål, hvis 1 smider dåsen	Mulige spørgsmål, hvis 1 ikke smider dåsen
Synes du, området bliver pænere af, at du smider dåsen? Hvad nu, hvis et dyr skærer sig på dåsen? Ved du, hvor længe der tager for en dåse at nedbrydes i naturen? (500 år) Hvorfor synes du, andre mennesker skal rydde op efter dig? Hvad nu, hvis alle andre også bare smed deres dåser overalt? ?	Hvem er det synd for at smide dåsen? For hvis skyld smider du ikke dåsen? Men kan du ikke være ligeglad med....? Hvad nu hvis du aldrig kommer her på denne strækning igen? Kan det ikke være lige meget, der kommer alligevel en skoleklasse og samler den op, når de er på affaldsindsamling? ?

10. Ondskabsbarometer

Del gruppen op i grupper af max 6. Kopier nedenstående sæt i samme antal, som der er grupper, evt. på forskelligt farvet papir og klip arkene midt over. Du kan også med fordel laminere og genbruge i en andre grupper eller i et senere forløb.

Uddel et sæt pr. gruppe og fortæl dem, at de nu skal prioritere, **hvad der er ondest**. De skal blive enige om prioriteringen og lægge arkene ud på række. I toppen det ondeste og nederst det mindst onde. De forskellige gruppers rækker lægges ved siden af hinanden. Således kan dialogen blive på hele klassen, efter at der er diskuteret i de små grupper. Bed gerne konfirmanderne om at spørge ind til andre gruppers prioritering.

Ondskabsbarometret kan tematisere indtil flere klassiske etiske problemer:

Forskellen på handlings- og undladelsessynder. Forskellen på intention og konsekvens (rækker tilbage til forskellen mellem Kants pligtetik og Bentham og Mills nytteetik). Spørgsmålet om hævn eller tilgivelse. Spørgsmålet om drab – kan det nogensinde legitimeres?

Dette er en metode, som vi kalder *begrebsbarometer*. Der ligger på Filosofipatruljen.dk flere begrebsbarometre med mere filosofisk indhold.

I samtalen kan det muligvis give mening at skelne mellem de **fire former for ondskab**, som den norske filosof, Lars F. H. Svendsen, præsenterer i sin bog *Ondskabens filosofi*:

Dæmonisk	Instrumentel	Idealistisk	Tankeløs
Når ondskaben har sin belønning i sig selv. Fx når en seriemorder nyder at se offeret lide.	Når ondskaben er et middel til opfyldelse af egne, egoistiske behov. Havde disse kunnet opfyldes uden den onde handling, var denne undgået. Fx en person, der spreder rygter om andre for selv at få et job (eller en kæreste).	Når ondskaben er et middel til noget højere. Det kunne være krig, eller når Breivik likviderede næsten 100 unge socialdemokrater. Nogle ville måske tro, at han med sit smil om munden var fyldt med dæmonisk ondskab, men efter egne udsagn ville han redde Norge fra den indvandringspolitik, som socialdemokratiet førte.	Når man glemmer at tænke sig om og se kritisk på sin handling. Fx embedsmanden og nazisten, Eichmann, som under 2. verdenskrig parerede ordre og beordrede tusindvis af jøder likvideret i gaskamrene.

Mord

At myrde en ond
diktator

At drikke 3 øl og dernæst
køre i bil, resulterende i fatalt
uheld

At drikke 5 øl og
dernæst køre i bil, uden
at der sker et uheld

At skubbe én du ikke kan lide, så han falder ned i en åben elevatorskakt og dør

Tillade at én du ikke kan lide falder ned i en åben elevatorskakt og dør, ved at du ikke rækker hånden ud og stopper ham

At skubbe en gammel mand
ud af en redningsbåd, for at
give plads til en mor med
tvillingespædbørn

Give din egen plads i en
redningsbåd til en mor
med tvillingespædbørn

Tilgive en vens morder

Hævne mordet på en
ven, ved at myrde
morderen